

19.8.2025

Vastaus kannanottoon kehitysvammaisten lasten kohtelu – iltapäivätoiminta

HA/1691/00.02.00.01/2025

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vammaisneuvosto

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vammaisneuvosto on 22.1.2025 kokouksessaan § 5 hyväksynyt kannanoton iltapäivätoiminnan yhdenvertaisuudesta.

Kannanotossa Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vammaisneuvosto nosti esiin tarpeen selvittää, miten hyvinvointialueen vammaispalveluiden päätöksenteossa on otettu huomioon kehitysvammaiset lapset. Kannanotossa erityinen painotus kohdistui siihen, miten lasten vanhempien ja muun perheen jaksaminen on huomioitu palveluiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kannanotossa vammaisneuvosto kyseenalaisti, onko kehitysvammaisten lasten yhdenvertaisuus toteutunut riittävästi vammaispalveluiden ratkaisuisissa.

Päijät-Hämeen hyvinvointialueen vammaisneuvosto pyytää selvitystä siitä, miten kehitysvammaisten lasten yhdenvertaisuus ja perheiden jaksaminen on huomioitu vammaispalveluiden päätöksenteossa.

Selvitys

Vammaispalvelujen tulosalue on antanut asiasta ajankohtaiskatsauksen vammaisneuvoston kokouksessa 14.5.2025, jossa on todettu seuraavat asiat:

- Elokuusta 2025 lähtien Lahden kaupungin sivistystoimiala mitoittaa koululaisten iltapäivätoiminnan 1. vuosiluokan oppilasmäärän mukaan. Tämä tarkoittaa sitä, että sivistystoimiala ei järjestä enää automaattisesti perusopetuslain mukaista koululaisten iltapäivätoimintaa 2.–9. vuosiluokkien erityisen tuen oppilaille.
- Jos paikkoja jää yli 1. vuosiluokan hakijoiden jälkeen, arvotaan paikat kaikkien 2. luokkalaisten sekä 2.–9. vuosiluokan erityisen tuen oppilaiden kesken
- Vammaisten lasten perheet, jotka jäävät vaille kaupungin järjestämää iltapäivätoimintaa, voivat hakea lapselle lyhytaikaista huolenpitoa hyvinvointialueelta
- Hakemusten käsittely priorisoidaan, jotta päätökset saadaan tehtyä ripeästi
- Toiminta suunnitellaan touko-kesäkuun aikana, tarvitaan lisähenkilöstöä ja lisätilaa
- Tavoitteena on, että perheet saavat tiedon palvelun järjestämisestä kesäkuun aikana
- Muut kunnat järjestävät iltapäivätoiminnan erityisen tuen oppilaille, kuten ennenkin

Edellä esitetyn lisäksi todetaan seuraavaa:

Keväällä 2025 Lahden kaupungin sivistystoimiala ilmoitti kysyttäessä, että kukaan 2.–9. vuosiluokan vammaisen lapsi ei saanut arvonnassa kaupungin järjestämää perusopetuslain mukaista iltapäivätoiminnan paikkaa. Tuolloin saatiin tietoa, että 82 lasta kuului tähän ikäryhmään ja oli aiemmin ollut iltapäivätoiminnan piirissä. Tämän arvion pohjalta hyvinvointialueella lähdettiin ennakolta suunnittelemaan lyhytaikaisen huolenpidon palvelun lisäämistä.

Sivistystoimialalle toimitettiin maaliskuun 2025 alussa infokirje toimitettavaksi vammaisten lasten perheille. Infokirjeessä perheille annettiin toimintaohje, jossa kehoitettiin ensin

19.8.2025

hakemaan sivistystoimesta perusopetuslain mukaista iltapäivätoiminnan paikkaa ja kerrottiin, että jos perhe ei saa lapselleen iltapäivätoiminnan paikkaa, voi perhe hakea lapselle lyhytaikaista huolenpitoa hyvinvointialueelta. Tämä perustuu siihen, että perusopetuslaki on ensisijaista lainsäädäntöä ja vammaispalvelulaki viimesijaista lainsäädäntöä. Peruspalvelujen ensisijaisuutta korostetaan eritoten uudessa vammaispalvelulaissa, mutta vastaava ensisijaisuus on ollut jo aiemman lainsäädännön aikana.

Iltapäivätoiminta on kuntien lakisääteinen tehtävä, mutta kunta voi määritellä palvelun laajuuden. Syksystä 2024 lähtien Lahden kaupunki oli jo säästösyistä lakkauttanut aamupäivätoiminnan erityisen tuen oppilailta. Syksyllä 2024 tuli hyvinvointialueen vammaispalvelujen tietoon, että talouspaineet uhkaavat myös iltapäivätoiminnan järjestämistä. Hyvinvointialueen edustajat pyrkivät tässä vaiheessa tuomaan esille vammaisten lasten perheiden hyvinvoinnin tukemisen tärkeyden ja esittivät edelleen toiveen vammaisten lasten iltapäivätoiminnan säilymisestä koko perusopetusiän. Perusteluna käytettiin mm. yhdenvertaisuuslakia ja positiivisen erityiskohtelun mahdollisuutta.

Hyvinvointialueen vammaispalvelujen edustajat toivat kaupungin ja hyvinvointialueen vuoropuhelussa esille, että hyvinvointialue ei voi järjestää iltapäivätoimintaa, koska se ei ole vammaispalvelulain mukainen hyvinvointialueen lakisääteinen tehtävä. Lisäksi todettiin, että alueen etu olisi, että kunta järjestää iltapäivätoimintaa, johon se voi saada erillistä valtionosuutta. Hyvinvointialue ei sen sijaan voi saada erillisrahoitusta lisääntyvään lyhytaikaisen huolenpidon palveluun tarpeeseen.

Samalla tuotiin esiin, että hyvinvointialue tuottaa lyhytaikaisen huolenpidon palvelua niille perheille, jotka jäävät vaille ensisijaista iltapäivätoimintaa ja jotka lyhytaikaista huolenpitoa välttämättä tarvitsevat. Hyvinvointialueen edustajat toivat esille sen, että kaupungin supistamistoimesta johtuen voi kuitenkin syntyä väliinputoajaryhmä, joka ei saa lyhytaikaisen huolenpidon palvelua, koska vammaispalvelulain mukaiset myöntämisedellytykset eivät täyty.

Lyhytaikaisen huolenpidon järjestäminen syksyllä 2025:

- Lapsia on osa-aikaisessa lyhytaikaisen huolenpidon palvelussa 52, joista 30 omassa palvelutuotannossa ja 22 ostopalvelussa. Myönteinen päätös on käytettävissä olevan tiedon mukaan tehty kaikille niille, jotka eivät ole saaneet paikkaa koulun iltapäivätoiminnasta ja ovat palvelua hyvinvointialueelta hakenneet.
- Hyvinvointialue on perustanut yhden lyhytaikaisen huolenpidon ryhmän Renkomäen koululle ja yhden ryhmän Mukkulan koulun välittömään läheisyyteen Ritaniemen palvelukodin kiinteistöön.
- Ryhmissä työskentelee työntekijöitä, joista useat ovat lapsille tuttuja joko koulun koulunkäynnin ohjaajan tehtävistä tai hyvinvointialueen lyhytaikaisen huolenpidon yksiköistä.
- Toiminnan organisoinnista vastaavat hyvinvointialueen lyhytaikaisen huolenpidon yksiköistä vastaavat henkilöt, jotka tuntevat lapset ja perheet entuudestaan.
- Lisäksi hyvinvointialue ostaa Sylvia-koulun lapsille Sylviakoti-yhdistykseltä lyhytaikaista huolenpitoa iltapäivisin.

Hyvinvointialue toteuttaa palveluiden järjestämisen uuden vammaispalvelulain ja sen perustelujen mukaisesti. Palveluiden myöntämisessä korostetaan asiakkaan yksilöllisen tarpeen selvittämistä, ja palvelut järjestetään yhdenvertaisesti siten, ettei tietty vamma-ryhmä tai diagnoosi rajaa oikeutta palveluihin. Mikään vamma-ryhmä ei kuitenkaan myöskään

19.8.2025

automaattisesti oikeuta palveluun. Uudistettu lainsäädäntö painottaa, että kaikki vammaiset lapset ja heidän perheensä saavat palvelut heidän tarpeidensa ja elämäntilanteensa perusteella.

Hyvinvointialue on pyrkinyt huolehtimaan vammaisten lasten perheiden hyvinvoinnista tuottamalla tietoa lyhytaikaisen huolenpidon mahdollisuudesta tilanteessa, jossa perhe ei hakemuksestaan huolimatta saa koulun järjestämää iltapäivätoimintaa. Perheille on välitetty sivistystoimen avustuksella toimintaohjeet. Perheille on kerrottu hyvissä ajoin keväällä, että jokaisen perheen palvelutarve arvioidaan yksilöllisesti ja, että kaikki välttämättä lyhytaikaista huolenpitoa tarvitsevat, tulevat sitä hyvinvointialueen toimesta saamaan. Näin on pyritty vähentämään perheiden huolta tilanteessa, jossa ei ole kuitenkaan vielä pystytty kertomaan sitä, miten ja missä palvelu kunkin lapsen kohdalla toteutuu.

Pirkko Valtanen
Tulosaluejohtaja, vammaispalvelut